

Kaip būti gera lietuve

Akvilina CICĖNAITĖ

Šią vasarą tapau vieno pokalbio liudininke – moterys kalbėjosi apie būtinybę mokytis svetur gyvenančius vaikus lietuviškai. Į kitą šalį nutekėjusi lietuvė mama guodėsi, kad nelietuviškoje aplinkoje sunku su vaikais bendrauti ne šalies, kurioje gyvenama, kalba. „Kaip čia taip – nemokėti lietuvių kalbos! – stebėjosi jos pašnekovė. – O jei vaikai grįš gyventi į Lietuvą? Juk nežinai, kas bus ateityje! Kalbą mokėti būtina!“

Ne viskas taip paprasta, mėgino paaiškinti lietuvė mama. Pasakojo, kad bando per metus primirštą kalbą atgaivinti su vaikais vasarodama Lietuvoje. Gyvenant trijų kalbų apsuptyje prireikia daug jėgų, kad nenuleistum rankų. Prisipažino, kad ir pati anksčiau buvo iš tų – smerkiančių mamas, kurių vaikai nekalba lietuviškai. Jei tik anuomet būčiau žinojusi, atsiduso ji.

Šis pokalbis ir tai, kas liko jo pauzėse, vis nedilo iš atminties. Jei nemokai vaikų kalbėti lietuviškai – nesi gera motina. Jei vaikai tarpusavyje bendrauja angliškai ar šalies, kurioje gyvena, kalba, jei seneliai negali susikalbėti su anūkais – nesi gera lietuvė. O štai mano kolegė, lietuvių kilmės australė, kuri nemoka lietuviškai – ar ji išvis gali būti laikoma lietuve?

Kaip būti gera lietuve?

Šiame tekste rašau apie moteris, nes būtent joms dažniau tenka įrodinėti, kad yra *pakankamai geros*: pakankamai geros motinos, žmonos, seserys, dukros, kolegės; pakankamai geros lietuvės. Jos dažniau ištekėjusios persikelia svetur, joms tenka atsakomybė auginti dvikalbius vaikus. Ir būtent joms, o ne vyrams, rašomi straipsniai apie *dešimt būdų, kaip tapti geresnei, gražesnei, tobulesnei*. Keista, kad iki šiol nepasirodė straipsnių apie *dešimt būdų, kaip gera lietuvė turėtų*

puoselėti lietuvybę gyvendama svetur.

Puoselėti lietuvybę: šie žodžiai vis šmėsčioja naujienų straipsnių ir biurokratinių ataskaitų puslapiuose. „Lietuvių mokiniai kviečiami puoselėti lietuvybę“. „Užjūrio bendruomenės buriasi puoselėti lietuvybę“. „Skirtas finansavimas išėivijos lietuvybei puoselėti“. Šie žodžiai virto patogiu šablonu, po kuriuo dažniausiai slepiasi tradicinės tautiškumo plotmės – dainos ir šokiai, sekmadieninės mokyklos ir šventės, nacionaliniai patiekalai ir amatai... Tačiau šabloniški žodžiai virsta šablonišku mąstymu, o pastarasis, užuot skatinęs kūrybiškumą, neretai reiškia kūrybiškumo mirtį. Ką iš tikro reiškia lietuvybės puoselėjimas, ar galima ją puoselėti *kitaip*?

Jau ne vienus metus gyvenu svetur, namie bendrauju anglų kalba. Pakliūnu į dvidešimt pirmajame amžiuje iš Lietuvos išvykusiųjų statistiką. Ar pati esu gera lietuvė? Nedainuoju liaudies dainų ir nešoku tautinių šokių, nustatytu laiku nesugiedu Lietuvos himno. Čionykščiams draugams ir kolegoms neprisiekinėju, kad Lietuva – gražiausias kraštas pasaulyje, kad čia akis užburs mėlyni ežerai ir raudoni vakarai. Neturiu gintaro papuošalų, per Jonines nepinu vainikų, o Kalėdas dažniau praleidžiu paplūdinyje. Net jei mėginčiau miškuose grybauti, turbūt nusinuodyčiau savo surinktais grybais.

Žinoma, puoselėti lietuvybę galima visais anksčiau išvardintais veiksmais. Šventėmis ir tradicijomis, papročiais ir apeigomis, ritualais ir įpročiais, drabužiais ir papuošalais. Protėvių paveldo perėmimas ir išsaugojimas yra būtinas ir neįkainojamas. Bet kai galvoju apie Lietuvą, galvoju ne tik apie tai. Man Lietuva yra namų jausmas; tai palikti, bet ne prarasti namai. Namai, kurie laukia ir atleidžia. Man Lietuva yra motina ir tėvas; tai šaknys, laikančios mane prie gyvenimo. Man Lietuva yra mano akcentas, niekada neišnyksiantis kalbant kita kalba, man vis priminsiantis, kad niekur kitur nepriklausysiu.

Man Lietuva yra priklausymo jausmas, žodžiais neapsakomas bendrumas, atpažinimo pojūtis ir amžinybės akimirkos kasdienėje buityje. Akimirkos, kurių negalima atkartoti, o todėl neįmanoma *puoselėti*. Tai mano Lietuva. Lietuva, gražiausių moterų kraštas, geriausio krepšinio ir alaus kraštas. Lietuva, migruojančių žmonių kraštas. Lietuva, naujų technologijų kraštas. Lietuva, holokausto tragedijos, Sibiro trėmimų kraštas. Lietuva su daugybe veidų, daugybe tapatybių, vienas jų norisi prisiminti, kitas – pamiršti. Lietuva su daugybe ateities galimybių. Mano veidas lietuviškas, mano gyslose teka lietuviškas kraujas ir jau

nebus kitaip. Rašau ir mąstau lietuviškai – tegu šiuo metu ir ne Lietuvoje.

Maorių kalboje esti sąvoka *ukaipo*. Tai globos vieta – vieta, kur žmogus gimė, kur jis išaugo, kur jis sugrįžta numirti. Jei miršta toli nuo namų, senoliai prisako pasirūpinti, kad jis būtų pargražintas į savo *ukaipo* – kad amžino poilsio atgultų šalia protėvių. Lietuva yra mano *ukaipo*.

Lietuva yra jausmas. Man tai yra ir tam tikras mąstymo būdas, sovietinės vaikystės palikti įspaudai ir baimės – baimė džiaugtis (*ryte juokiesi – vakare verksi*), baimė išsišokti (*aukštai šokęs žemai krisi*), baimė būti didelei ir baimė būti mažai. Lietuva yra mano silpnumas ir stiprybė, mano užsispyrimas, gebėjimas keltis ir eiti, net kai atrodo neįmanoma. Lietuva yra mano kūrybos erdvė, kurią visur su savimi nešiojuosi. Ir knygas rašau lietuviškai, nes kita kalba nėra persmelkusi manęs, kita kalba rašyti man nėra taip natūralu, kaip kvėpuoti. Mano lietuvybė – tyli, nešventinė. Auganti tarsi piktžolė – nepuoselėjama, bet išliekanti. Tradicijos, papročiai, apeigos, ritualai suteikia saugumo jausmą, apibrėžia pasaulį, leidžia jame rasti savo vietą. Tačiau šiuolaikiniame pasaulyje tapatybė kintanti, kaskart vis perkuriama ir apsibrėžiama iš naujo.

Šią vasarą grįžus į Lietuvą radijo laidoje vedėjas mane vis vadino „išėivijos rašytoja“. Bet juk kai rašau, nesu niekur išėjusi – esu kalbos erdvėje, kurioje mes visi. Susitikus straipsnių ar knygų puslapiuose nesvarbu, kokioje geografinėje plotmėje esame. Buvimas svetur, išėivija, emigracija – šios sąvokos gali virsti etiketėmis, kuriomis dirbtinai supriešinama. O juk pats rašymo veiksmas yra noras tiesti tiltus, priklausyti, kalbėtis, būti išgirstam.

Todėl neturiu geros lietuvis apibrėžimo. Lietuvybė gali būti visokia. Nesutelpanti į etiketes, nesutelpanti į vienos valstybės teritorines sienas, į vieną kalbą ar vieną odos spalvą. Lietuvybė – ne „mūsų“ ir „jų“ priešprieša, o bendrumo jausmas. Tai mūsų visų kuriama įvairovė, atvirumas pasauliui, naujos išvalgos, skirtingų perspektyvų dovanojama kūrybos erdvė. Tai daugybė būdų ir galimybių sujungti žmones, leisti jiems pajusti vienybę, bendrumą, bendruomenę. Lietuva – ten, kur gyvena jos žmonės. Ir jie savo lietuvybę atranda, reflektuoja, puoselėja skirtingai. Man būti gera lietuve – tai augti ir kurti, šviestis ir šviesti – tiek Lietuvai, tiek pasauliui.

pasauliolietuvis.lt

„Lietuvybė pasaulyje“

Mielai pasidalysime svetainėje skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

